

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

אגף שפות

הפיקוח על הוראת הערבית ועולם הערבים והאסלאם

טבת תשפ"ב / דצמבר 2021

חלופות בהערכה - הערכה פנימית בחט"ע

בשנים האחרונות ההערכה הפנימית מהווה חלק בלתי נפרד מהרכב ההערכה ותהליך ההוראה בבתי הספר בכל שכבות הלימוד. ההערכה הפנימית המיטבית מורכבת ממבחנים ומחלופות שונות בהערכה.

על פי תוכנית הלימודים החדשה בערבית, היקף ההערכה החלופית הינו 30% והוא מורכב מפרויקטים בכתב המבוצעים לאורך כל שנות הלימוד בחטיבה העליונה.

הוראת השפה הערבית כוללת בתוכה ארבע מיומנויות עיקריות, קריאה, כתיבה, האזנה ודיבור ועל כן על ההערכה החלופית להכיל את המיומנויות הללו באופן מלא.

ערכו של כל פרויקט לא יעלה על 10% והוא יתבצע תוך הדרכה, סיוע ומעקב של המורה המלמד.

מטרתה הבסיסית של ההוראה והלמידה היא קידום הידע והמיומנויות של התלמידים וטיפול מעורבות של התלמידים בלמידה כלומדים עצמאיים בעלי אחריות על הלמידה של עצמם. תהליכי ההערכה נועדו לשקף מטרות אלה.

את כלי ההערכה, רצוי לבחור על פי מידת התאמתם לאופן ההוראה ולצרכי התלמידים ולגוון כך שיתאימו לכלל התלמידים ויעזרו אף בצמצום פערים בכיתה. בהמשך המסמך, יוצגו דוגמאות לכלי הערכה שונים כגון עבודות חקר, מטלות ביצוע, תלקיט ועוד.

נהוג לחשוב כי הדגם השכיח של למידה הנמדדת במבחן מסכם, הוא הדגם הטוב ביותר להערכה, אך למעשה, זוהי אינה הדרך היחידה ויתכן שאף לא המיטבית.¹

ע"פ ויגנס ומקטאי, הוגי גישת "התכנון לאחור ומחברי הספר "הבנה בכוונה, תכנון שיעורים עתירי הבנה", כשהמורה מבצע הערכה ונותן משוב לעיתים תכופות בתהליך הלמידה, ללומד יש הזדמנות לפעול על בסיס המשוב הזה, לשנות, לדייק, להתאים, להתאמן ולנסות שוב. כשההערכה מתקיימת רק בסיום תהליך הלמידה, לתלמידים לא ניתנת הזדמנות זו.

את מדידות הביניים הללו הנותנות משוב מתמשך במהלך השנה ניתן ורצוי לבצע באמצעות חלופות הערכה מגוונות ולא באמצעות מבחנים בלבד.²

חלופות ההערכה מאפשרות למורים ולתלמידים להתנסות ולשלב טכנולוגיה חדשנית ודיגיטלית בהוראת הערבית, שילוב זה הוא בעל ערך רב ביותר הן מבחינת איכות ההוראה

והן מבחינת יצירת סביבה לימודית מהנה ורלוונטית לתלמיד. טכנולוגיות למידה חדשניות מהוות תשתית ליצירת הזדמנויות למידה מאתגרות, המקדמות ביצועי חשיבה, הבנה ולמידה.³

להרחבה על הנושא ראו: 1. הערכה פנימית בשנה"ל תשפ"ב - ראמ"ה 2. פרקטיקות להערכת תלמידים. 3. הוראה ולמידה בסביבה עתירת טכנולוגיה

חלופות הערכה בהוראת הערבית לדוברי עברית בהתאם לשכבות הגיל:

לפניכם מגוון אפשרויות להערכה חלופית לכל אחת משכבות הגיל. נא לשים לב להכללת ארבע מיומנויות השפה במהלך ההערכה החלופית: קריאה, כתיבה, האזנה ודיבור.

יש לציין כי כל פרויקט יכתב ויוגש באופן אישי ע"י כל תלמיד בנפרד.

כיתה י'

כיתה י' מהווה את בסיס הלמידה לקראת תהליך ההיבחנות ובה מתהוות ומתפתחות מיומנויות הבנת הנקרא, הדיבור, הכתיבה והבנת התחביר והלשון הערבית, פרויקט הערכה חלופית בתחומים אלה מאפשר העמקה בחומר, ליווי ותמיכה אישית בכל תלמיד.

בשנה זאת ההערכה החלופית תהיה בעלת ערך של לא יותר מ-10%.

דוגמאות לפרויקטים :

1. פרויקט כותרות(5%)

לאחר כל משימה ינתן משוב מקדם למידה ע"י המורה.

א. על התלמיד לאסוף מאתרי העיתונות הערבית כ- 6 כותרות העוסקות בנושאים שונים, בנות שש מילים לפחות. (קישורים מצורפים בנספח).

המורה יכול לאפשר לתלמידים להאזין לכותרות בנושאים שונים, התלמיד יתמלל את הכותרות הנבחרות וישתמש בהן לצורך הפרויקט.

ב. התלמיד יתרגם את הכותרות לעברית תקנית.

ג. התלמיד יחבר לכותרות 5 שאלות לפחות.

ד. התלמיד יזהה בכותרות 5 פעלים לפחות וינתח אותם לשורש, בניין, זמן וגוף.

ה. התלמיד יזהה תופעות תחביריות שלמד בכותרות, יכתוב מהי התופעה ויסביר אותה.

ו. התלמיד יחבר כותרת בת כ-8 מילים או יקליט את עצמו מקריא את הכותרות שבחר לעבודה.

ז. התלמיד יוציא מן הכותרות 4 מילים חדשות לפחות, יציג וילמד אותן את שאר הכיתה.

2. פרויקט על טקסט עיתונאי או ספרותי (10%)

הטקסט יכיל 6 שורות לפחות ויעסוק בנושא אקטואלי או ספרותי, לאחר כל משימה ינתן משוב מקדם למידה ע"י המורה.

המורה יכול לתת לתלמידים להאזין לחלק מן הסיפור.

א. איתור טקסט על ידי התלמיד ואישורו ע"י המורה. או מתן טקסט על פי בחירתו של המורה.

ב. התלמיד יחבר לפחות 5 שאלות מגוונות על הטקסט וישיב עליהן.

ג. התלמיד יזהה בטקסט פעלים וינתח אותם לשורש, בניין, זמן וגוף.

ד. התלמיד יזהה בטקסט 2 תופעות תחביריות לפחות שלמד ויסביר אותן.

ה. התלמיד יכין מצגת / סרטון / הקלטה / משחק הקשור לטקסט.

ו. יש לצרף לעבודה את הטקסט / קישור לטקסט.

*להלן המלצות לבחירת טקסטים ספרותיים המותאמים לשכבת הגיל.

3. פרויקט מודעות (10%)

המורה יכול להשמיע את הכותרות לתלמיד כתרגיל האזנה, התלמיד יתמלל את המודעות וישתמש בהן לעבודה.

א. התלמיד ימצא 5 מודעות, בכל מודעה 10 מילים לפחות. המודעות יהיו מגוונות ויכללו לפחות 3 נושאים שונים כגון דרושים, למכירה, השכרה, ברכות, הצעות לימודים וכדומה. המורה יאשר את המודעות ויבדוק שהן לא חוזרות על עצמן אצל תלמידים שונים.

ב. התלמיד יתרגם את המודעה לעברית תקינה ויצרף לעבודה את המודעות המקוריות בערבית.

ג. התלמיד יחבר לכל מודעה 2 שאלות לפחות וישיב עליהן.

ד. התלמיד ימצא בכל מודעה את הפעלים וינתח אותם וכן יאתר תופעות תחביריות, יכתוב מהן ויסביר אותן.

ה. התלמיד יחבר מודעה חדשה בת 8 מילים לפחות.

ו. התלמיד יציג את המודעה בצורת הקלטה / אנימציה / ציור / סרטון.

או - יקליט הקראה של כל המודעות שמצא וחיבר באופן רהוט.

4. פרויקט תעודות זהות של אישים או מדינות (5%)

א. התלמיד יכתוב לפחות 6 פרטים בערבית על האישיות/ המדינה, על הפרטים להיות מורכבים מ- 10 מילים לפחות לכל פרט.

ב. התלמיד יתרגם לעברית את הפרטים שכתב.

ג. התלמיד יציג בערבית את האישיות/ המדינה בכיתה. ההצגה יכולה להיות באמצעות מצגת / סרטון / אנימציה / הרצאה פרונטלית.

5. פרויקט על עצמי (5%)

א. התלמיד יכתוב בערבית על עצמו ועל חייו בהיקף של עמוד וחצי לפחות.

ב. התלמיד יכתוב על מגוון נושאים כמו אני ומשפחתי, בית ספרי, חדרי, חיות מחמד, תחביבים, שעות הפנאי, חוגים ועוד.

ג. התלמיד יציג בערבית את העבודה בכיתה באופן יצירתי באמצעות מצגת / סרטונים וכו'.

6. פרויקט שיווק (10%) - ניתן לעשות גם בכיתה יא

א. התלמיד יבחר מוצר / מקום שירצה לפרסמו.

ב. התלמיד יכתוב תעודת זהות למוצר / מקום בהיקף של עמוד אחד לפחות. היכן הוא ממוקם, איך מגיעים אליו, מה הם מאפייני המוצר / מקום, מי הבעלים, מי קהל היעד [לדוגמה: מסעדה, חנות, מפעל וכדומה].

ג. התלמיד יכתוב בערבית תעודת זהות על בעלי המוצר / מקום וקהל היעד. מי הם, היכן נולדו, מדוע בחרו לפתוח את המקום / למכור את המוצר.

ד. התלמיד יכתוב בערבית על העיר / מדינה בה נמצא המוצר / המקום ואיך מגיעים אליו.

ה. התלמיד יציג את העבודה בכיתה באופן יצירתי באמצעות מצגת / סרטון / פרסומת שיווקית למוצר או המקום שבחר.

ו. התלמיד יביא לכיתה דוגמה / מאכל המאפיין את המוצר / מקום ויסביר עליו בערבית.

כיתה יא

בכיתה יא העיסוק בטקסטים מתרחב וניתן להוסיף ללימוד ממד מעמיק יותר ולשלב יחד עם הבנת התוכן, חשיבה וניתוח. כמו כן הידע הדקדוקי מתרחב ומאפשר כתיבה של פרויקט מורכב יותר. ניתן אף לקיים לימוד עצמאי של יצירה ספרותית או טקסטים מודרניים.

דוגמאות לפרויקטים :

1. פרויקט ספרות (10%)

א. המורה יבחר יצירה ספרותית מתוך מאגר הסיפורים בספרות המודרנית המפורסם באתר המפמ"ר.

ב. המורה יערוך קריאה ראשונית במליאת הכיתה או יאפשר לתלמידים להאזין ליצירה כולה או לחלקה.

ג. התלמיד יכתוב שאלות בערבית על הסיפור. על השאלות להיות מגוונות, שאלות פתוחות, סגורות, שאלות השלמה, שאלות תרגום וכו'.

ד. התלמיד ישיב בכתב על השאלות.

ה. התלמיד ימצא ביצירה פעלים וינתחם וימצא תופעות תחביריות שנלמדו, יכתוב אותן ויסביר.

ו. התלמיד יצור מצגת / משחק / אנימציה / קריקטורות על היצירה הספרותית.

ז. התלמיד יקליט את עצמו מקריא כ- 10 שורות מהסיפור.

ח. התלמיד יכתוב תקציר של תוכן הסיפור, על התקציר להיות בן 35 מילים לפחות.

2. פרויקט עיתונות (10%)

א. המורה יציג מקורות מקוונים של טקסטים עיתונאיים. (קישורים מצורפים בסוף המסמך). ניתן אף לאפשר לתלמידים להאזין למקורות עיתונאיים.

ב. התלמיד יבחר 2 טקסטים בנושאים שונים, בני כ-10 שורות כל אחד.

ג. התלמיד יתרגם את הטקסטים לעברית תקינה.

ד. התלמיד יחבר ויכתוב בערבית שאלות על הטקסטים וישיב עליהן בכתב (4 שאלות לפחות לכל טקסט).

- ה. התלמיד יעתיק משפטי מפתח מן הקטע ויחבר תקציר של הידיעה.
- ו. התלמיד ימצא וינתח את הפעלים ולפחות 2 תופעות תחביריות.
- ז. התלמיד יהפוך את הכתבות למהדורת חדשות מוקלטת או מצולמת באורך של 3 דקות לפחות. במהדורה ישולבו קטעי וידאו ותמונות.
- ח. התלמיד יציג את המהדורה במליאת הכיתה.

3. פרויקט מודעות(5%)

- א. התלמיד יבחר 5 מודעות בנות 20 מילים לפחות בכל מודעה.
- ב. על המודעות לכלול מגוון נושאים (לפחות 3) השונים זה מזה.
- כגון מודעות דרושים, מכירה, ברכות, השכרה, רישום למוסדות לימוד ועוד.
- ג. התלמיד ימצא במודעות 5 פעלים לפחות וינתחם וכן את התופעות התחביריות ויסביר אותן.
- ד. התלמיד יצור מילון מילים חדשות ותרגומן, על המילון לכלול 8 מילים לפחות.
- ה. התלמיד יחבר מודעה חדשה בת 10 מילים לפחות.
- ו. התלמיד יקליט את עצמו מקריא את המודעות.
- ז. התלמיד יציג את המודעות במליאת הכיתה.

4. פרויקט סיפורי ילדים(10%)

- א. המורה יציג מגוון ספרי ילדים לבחירה.
- ב. התלמיד יבחר סיפור ילדים ויתרגמו לעברית.
- ג. התלמיד ימצא 10 פעלים לפחות וינתחם וימצא 2 תופעות תחביריות לפחות שלמד ויסביר אותן.
- ד. התלמיד יבחר דמות מן הסיפור ויכתוב עליה חיבור של 35 מילים לפחות.
- ה. התלמיד יכתוב סיכום של הסיפור הכולל את הדמויות, הזמן, המסר, הפתיחה והסוף, הסיכום יכלול 25 מילים לפחות.
- ו. התלמיד יקליט את עצמו מקריא כ-10 שורות מן הסיפור ואת הסיכומים שכתב.

ז. התלמיד יציג את העבודה בכיתה באופן יצירתי באמצעות מצגת / סרטון / הרצאה / אנימציה וכו'.

5. פרויקט בין דורי(10%)

- א. התלמיד יראיין קרוב משפחה שעלה ממדינות ערב ויקליט את הריאיון. הריאיון יערך בעברית ובערבית ויכלול שאלות כמו- מאיזו מדינה עלית, שנת העלייה, סיפור העלייה, מה היו היחסים בין היהודים לערבים באותה המדינה, האם יש מנהגים / מאכלים מיוחדים שמאפיינים את אותה המדינה / משפחה, פתגמים בערבית שנהגו להשתמש בהם בבית, מי עלה יחד איתו, מדוע עלה.
- ב. התלמיד יתמצת את הריאיון ויתרגם אותו לערבית במידת הצורך. התקציר יהיה בן 35 מילים לפחות.
- ג. התלמיד יכתוב בערבית כחמישה פרטים על המדינה ממנה עלה המרואיין.
- ד. התלמיד יקליט את עצמו מקריא את התקציר על המרואיין או המדינה.
- ה. התלמיד יציג בערבית את העבודה לכיתה באמצעות מצגת שישולבו בה קטעי וידאו מהריאיון.
- ו. התלמיד יציג בפני הכיתה פתגם בערבית שלמד מהדמות שראיין, יתרגם אותו לעברית ויסביר את הרקע לפתגם, באילו נסיבות נאמר וכו'
- ז. התלמיד יביא לכיתה מאכל שאופייני לאותה מדינה ממנה הגיע המרואיין ויסביר עליו בערבית.

6. פרויקט שיווק (10%) לפי המרכיבים המפורטים בשכבה י'.

כיתה יב

בכיתה יב יסתיים תהליך הערכה הכתוב והדבור ולכן ניתן להיעזר בפרויקט ההערכה החלופית להעמקה וחזרה על החומר הנלמד ולעיתים אף ללימוד עצמאי של החומר כגון לימוד עצמאי של יצירה ספרותית, מאמר או טקסט מודרני.

1. פרויקט קוראן וערבית קלאסית (5%) - נושא חובה.

נושא זה ילמד ע"פ תכנית הלימודים לבחינת הבגרות, הערכה זאת הינה חובה במסגרת ההערכה החלופית.

*ע"פ התכנית יש ללמד 7 קטעים בקוראן או 6 קטעים בערבית קלאסית או 3 בקוראן ו-3 בקלאסית.

ערבית קלאסית :

א. התלמיד יבחר 2 טקסטים בערבית קלאסית.

ב. התלמיד יתרגם את הטקסטים לעברית תקנית.

ג. התלמיד ימצא 5 פעלים לפחות וינתחם וכן יאתר ויסכם 2 תופעות תחביריות לפחות.

ד. התלמיד יזהה את הערכים המצויים בטקסטים, יכתוב בערבית לפחות ערך אחד המופיע בכל אחד מהטקסטים, ינמק בעברית מדוע בחר ערך זה ויעתיק את המשפט המוכיח את בחירת הערך.

ה. התלמיד יכתוב בעברית את הרקע ההיסטורי והתרבותי של הטקסטים.

ו. התלמיד יקליט את עצמו מקריא טקסט אחד.

ז. התלמיד יציג בפני הכיתה את העבודה באופן יצירתי באמצעות מצגת / סרטון וכו'.

קוראן:

א. התלמיד יבחר 5 סורות.

ב. התלמיד יתרגם תרגום תקין של הסורות.

ג. התלמיד יקליט את עצמו מקריא את אחת הסורות.

ד. התלמיד יכתוב על הרקע והסיבות לירידת הסורות בעברית או בערבית.

2. פרויקט מאמרים (10%)

ניתן לאפשר לתלמידים להאזין למאמר או לחלקו.

א. התלמיד יבחר מאמר.

ב. התלמיד ישיב על השאלות המלוות את המאמר או יחבר 10 שאלות לפחות וישיב עליהן בעברית או בערבית (על 5 שאלות לפחות יש להשיב בערבית), לפי מבנה בחינת הבגרות.

ג. התלמיד ימצא 5 פעלים לפחות וינתחם וכן יאתר תופעות תחביריות ויסביר אותן.

ד. התלמיד יכתוב על הערכים המדוברים במאמר, יכתוב בערבית לפחות ערך אחד המופיע בטקסט, ינמק בעברית מדוע בחר ערך זה ויעתיק את המשפט המוכיח את בחירתו.

ה. התלמיד יכתוב תקציר למאמר המכיל 35 מילים לפחות.

ו. התלמיד יקליט את עצמו מקריא כ-10 שורות מן המאמר.

ז. התלמיד יציג את המאמר ואת התקציר שהכין בכיתה באופן יצירתי ויקיים דיון קצר ע"י שאילת שאלות במליאת הכיתה.

מצ"ב קישור לת"ל בערבית לבתי הספר העל יסודיים המפורסמת באתר המפמ"ר, חוברת מאמרי מפמ"ר ויחידות הוראה.

3. פרויקט ספרות (10%) -ראה כיתה יא

4. פרויקט חקר בעיתונות (10%)

א. התלמיד יבחר נושא אחד מתוך רשימת הנושאים לעבודת החקר.

ב. התלמיד יעבוד לפי מסמך תהליך שלבי החקר.

ג. כל תלמיד יהיה אחראי על כתבה אחת לפחות בעבודה הקבוצתית.

ד. המורה יתן משוב מקדם למידה קבוצתי ופרטני לתלמידים.

המלצתנו למורים להשתמש במהלך ההערכה במחוונים המותאמים לסוג ההערכה החלופית שנבחרה וכן להעניק משוב שוטף בהערכה לתלמידים.

אנו מאחלים למורים ולתלמידים הצלחה רבה ולמידה מהנה ואיכותית.

צוות ההדרכה במחוזות

סיגלית שושן

מפמ"ר ערבית ועולם הערבים והאסלאם

העתקים:

- ד"ר מירי שליסל, יו"ר המזכירות הפדגוגית
- פרופ' אייל זיסר, יו"ר ועדת המקצוע לערבית ועולם הערבים והאסלאם
- גב' דליה פניג, סגנית יו"ר המזכירות הפדגוגית ומנהלת אגף א' לפיתוח פדגוגי
- מר משה זעפרני, מנהל אגף א' שפות

נספחים:

מחווון

כלי המתאר את דרישות הביצוע המדויקות אליהן מצופים התלמידים להגיע במהלך או בסיום תהליך הלמידה. על המחווון לכלול הגדרות ברורות של הידע והמיומנויות. על המחווון לשקף היטב ובמדויק ככל הניתן את מטרות הלמידה.

בתחום ההערכה החלופית, יש למחווון חשיבות מיוחדת כיוון שבלעדיו לעצם ביצוע התוצר אין חשיבות. לדוגמה, כאשר תלמיד מציג נושא בפני הכיתה, המחווון יגדיר מה הממדים החשובים להערכה בפרזנטציה, מהו היקף החומר, איכות ובהירות ההעברה ועוד. (ניתן לראות דוגמאות למחווונים בהמשך)

משוב

משוב הוא תהליך שבו הלומד, שעבר הערכה, מקבל מידע על ביצועיו במהלך ההערכה כדי לתרום לשיפור הביצועים והיכולות בעתיד. על מנת שהמשוב יהיה אפקטיבי, המידע שהלומד מקבל, צריך להיות כזה שהוא יכול להשתמש בו כדי לשנות משהו בדרכי הפעולה שלו. על התלמיד לקבל במסגרת המשוב מידע על האופן שבו עבד, על מיומנויות הלמידה והחשיבה שהציג ועל התוצר שהגיש.

מקורות מומלצים לקטעי אקטואליה:

[מکان: الصفحة الرئيسية](#)

[BBC News, عربي - الرئيسية](#)

[إسرائيل تتكلم بالعربية](#)

[عرب لايت – متعة المعرفة والدهشة](#)

[Kan arb - Home](#)

[أراجيك - AraGeek - أفضل مجلة شبابية عربية](#)

[פדלט העיתונות הערבית](#)

דוגמאות למחווונים:

[הערכה חלופית בחטיבה עליונה - מחווונים שונים](#)

מחווון לפרויקט בספרות מודרנית - המחווון הינו דוגמה וניתן להיעזר בו ולהמירו לנושאים אחרים:

ניקוד	פירוט	المراحل (שלבי העבודה)
10	קריאה בכיתה הבנת תוכן הסיפור. השתתפות התלמיד בקריאה	قراءة وفهم القصة
10	חיבור שאלות במגוון סגנונות . אחת מהן, לפחות, היא שאלת לماذا؟ כשבתשובה יהיה שימוש במילה لأن.	تأليف 10 أسئلة وإجابة عنها
10	- תשובות על השאלות	
10	בניית משחק או מצגת שישקפו את תוכן הסיפור.	بناء لعبة أو تمثيل القصة
10	כתיבת תקציר	
20	הקראת קטע מן הסיפור.	قراءة مقطع وتسجيله

10	סיכום הסיפור במליאה והצגת התוצרים	تلخيص القصة
10	תלקיט העבודה הכולל את כל הערות המורה ותיקוני התלמיד.	مجموعة الفعاليات